

At tælle nattens timer

Studerende fører regnskab for affektivt og reproduktivt arbejde i senkapitalismen

Schmidt, Cecilie Ullerup

Published in:

Kulturo. Tidsskrift for moderne kultur

Publication date:

2019

Document version

Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):

Schmidt, C. U. (2019). At tælle nattens timer: Studerende fører regnskab for affektivt og reproduktivt arbejde i senkapitalismen. *Kulturo. Tidsskrift for moderne kultur*, (47), 46-57.

AT TÆLLE NATTENS TIMER

CECILIE ULLERUP SCHMIDT

STUDERENDE FØRER REGN- SKABER FOR AFFEKTIVT OG REPRODUKTIVT ARBEJDE I SENKAPITALISMEN

1963: Den amerikanske popkunstner Andy Warhol optager sin nøgne elsker John Giornos søvn i det fem timer og tyve minutter lange videoværk *Sleep*. Værkets temporale udstrækning virker som en lang, erotisk suspense i forhold til den spændstige, men udramatiske 'sleeping beauty' i de hvide lagener.

1969: Det nygifte powerpar John Lennon og Yoko Ono bliver i sengen i ugevis i diverse hotelsuiter som fredsdemonstration i serien *Bed-in*. Igen erotisk suspense, fordi journalister forventer sex efter bryllupsnatten, men mødes med breakfast tea og fredstegn på sengekanten.

1978: Den kroatiske konceptkunstner Mladen Stilinovic lader sig fotografere sovende, slumrende, doven i sin seng i fotoserien *Artist at Work*:

Morgengrim og alene tilbyder Stilinovic ingen erotik, men refererer direkte med titlen på værket til sin romance med arbejdet, sin tosomhed med kunstens immaterielle 24/7-beskæftigelse.

Inviteret til at skrive til dette nummer om søvn er mine umiddelbare spørgsmål: Hvem kan sove? Hvem tør sove? Hvem har råd til at sove? For hvis skyld sover vi, og for hvis skyld holder vi os vågne? Er søvnen eksklusiv, ekskluderende? Hvem sover vi sammen med? Kunstnerne Warhol & Giorno, Lennon & Ono, og Stilinovic har til fælles, at de har gjort sengen, søvnen og det eksplicite ikke-arbejde til arbejde. Ligesom andenbølgefeministerne i 60'erne og 70'erne skrev om housework, rykker kunstnerne hjemmet og privatsfæren i centrum. De bruger sengen og søvnen til at eksponere sig selv: deres halvnøgne kroppe i bløde tekstiler, en udstrakt temporalitet. Et fravær af eksplicite kunstværker – skulpturer, sange, malerier – forvandler kroppen og identiteten til det nye produkt: at performe selvet, selv om natten.

Jeg ser i Stilinovic' sovende kunstner en individuel performance af strejken: den mandlige kunstner, der lader være med at være produktiv og undsiger sig en kapitalistisk produktionslogik, sådan umiddelbart, men som samtidig er dobbelt-produktiv: Han både regenererer og producerer. Er søvnen blot ikke-arbejde? Er det at sove at undlade at arbejde, når det samtidig dokumenteres ganske professionelt? Jeg vil mene, at søvnen er et arbejde, nemlig en del af det regenerative arbejde, der gør arbejderen klar til at yde igen. Uden søvn ingen indsats den følgende dag. Det lyder beregnende, men der findes i senkapitalismens logik ikke et udenfor, ikke et helle, hvor vi ikke arbejder. Den amerikanske kunstteoretiker Jonathan Crary har i sin bog *24/7. Late Capitalism and the Ends of Sleep* beskrevet, hvordan senkapitalismens temporalitet er en homogen tid, hvor vi altid arbejder, hvor lyset aldrig slukkes, en 'duration without breaks, defined by a principle of continuous functioning.'¹ Selv drømmene er blevet brændstof for det nye, for produktionen af fremtidens konsumformer. Regeneration, sex, mental afkobling, meditation – fortsæt selv listen – er forudsæt-

¹ Jonathan Crary, 2013: *24/7. Late Capitalism and the Ends of Sleep*, Verso, side 8

ninger for, at vi igen kan yde. Al aktivitet tæller i kapitalismens økonomi, men det er imidlertid ikke alt der aflønnes. Det er derfor nødvendigt at overveje, på hvilken måde søvnen og regenerationen indgår i en økonomi af usynligt arbejde. Med denne artikel foreslår jeg at politisere natarbejdet. Dette vil ske med udgangspunkt i feministiske teorier om affektivt og reproduktivt arbejde og med et eksempel på kunststuderendes optælling af nattens indsats i konkrete timeregnskaber.

ROMANCEN MED ARBEJDET

Da den italiensk-amerikanske forsker og aktivist Silvia Federici i 1975 sammenfatter *Wages for Housewives*-bevægelsens argumenter i teksten 'Wages Against Housework', sætter hun en milepæl i feministisk og marxistisk teori. Klassekampens vigtigste opgave, skriver hun, er at affortrylle det usynliggjorte arbejde i hjemmet. Det reproduktive arbejde i hjemmet tæller implicit med i den borgerlige økonomi, men aflønnes ikke. Det er mystificeret i økonomisk forstand, sløret som funktion, tildækket af affektive strukturer som kærlighed, taknemmelighed, afhængighed. Kvinden er gennem århundreder blevet tilskrevet en række naturlige evner indenfor oprydning, opvask, rengøring og børneopdragelse. Ved siden af kvindens naturlige opgaver i hjemmet står mandens rolle som forsørger. Han arbejder i et fravær af affektiv udligning – for meget, og med pres som forsørger, uden følelsesmæssig aflastning – hvilket kvinden så må kompensere for, når han kommer hjem: Har du haft en god dag, skat?

Den hjemmegående kvindes arbejde er naturliggjort og dermed usynliggjort; det er ikke organiseret i fagforbund, og hendes utilfredshed ytres og høres kun som en 'kitchen-bedroom quarrel' og i små private kvindecirkler. Kvindens kritik af det usynlige gratisarbejde i hjemmet ytres som klagesang i det, den amerikanske litterat Lauren Berlant senere har kaldt 'intime offentligheder'.² Fraværet af fælles organisering hinsides de intime offentligheder gør kvindens arbejde i hjemmet til en individuel opgave. Hvis

² Lauren Berlant, 2008: *The Female Complaint*, Duke University Press

kvinden ikke finder sig til rette i hjemmets arbejde, i moderrollen, i den pleasende og oppassende hustrurolle, er det hendes eget problem. Skyld og skam over ikke at lykkes med sit naturlige kvindekald er i kapitalismen internaliseret og individualiseret i det enkelte individ. Som Berlant har observeret i *Cruel Optimism* (2011), så lever vi hver vores egen situationstragedie, hvor vi om morgenen står op, ser os i spejlet og siger noget a la ...også i dag mislykkes jeg. Men situationstragedien er strukturel, hævder Federici og hendes efterfølgere som Berlant og den amerikanske forsker i kønsstudier Kathi Weeks.

Federici husker os på, at opgøret med 'housework' er starten på et revolutionerende opgør med kapitalismens arbejdsfordeling for både mænd og kvinder. Kvinder fastlåst i moderrollen, mænd fastlåst i forsørgerrollen. Kvinder, der tager sig af følelser og hjem, og mænd, der tager sig af penge og offentlighed. Ikke nok med at Federici påpeger, at kampen gælder for begge de fastlåste køn, også hinsides deres seksualitet, hun foreslår også et opgør med lønarbejdet som sådan. For løn er aldrig tilstrækkelig for den samlede mængde arbejde, der udføres. Lønnen er kun med til at skabe ulighed, opdele, hvad der tæller som 'rigtigt arbejde'. Lønnen skaber hierarkier over, hvad der tæller og ikke tæller. Der er arbejde og ikke-arbejde. Arbejde får man løn for, ikke-arbejde bliver man lykkelig af, som den britisk-australske køns- og racialiseringsforsker Sara Ahmed har bemærket. Lønnen i kapitalismen kategoriserer, hvad lønarbejde er – det foregår på arbejdspladsen, overvåges af en autoritet – og usynliggør og ekskluderer andre former for arbejde: det affektive arbejde, det reproduktive arbejde, det immaterielle arbejde. Lønnen ekskluderer det arbejde, der finder sted i hjemmet, i relationerne, om natten. Det, Federici og co. vil i 1975, er, at politisere det reproduktive og affektive arbejde i hjemmet.

Weeks aktualiserer Federici og andenbølgefeministernes projekt om at afnaturalisere og synliggøre femininiseret arbejde. Hvor Federici fokuserede på romantiseret gratisarbejde i hjemmet,

skriver Weeks i postfordismens kontekst om managementlitteraturens opmuntring til gratisarbejde. I artiklen 'Down with love' fokuserer hun på den romantiserende diskurs om arbejde, der hersker, fra Steve Jobs til kunstarbejderen i senkapitalismen. Kærlighed til arbejdet er kapitalismens motor, mener Weeks: Jo mere vi identificerer os med vores arbejde, jo mere passion vi kaster ind i vores erhverv, desto mere maximerer vi vores performance, desto mere afkast giver vores indsats. I et romantisk forhold med arbejdet isolerer den entreprenante skikkelse sig fra offentligheden og fra sociale fællesskaber, opslugt af arbejde.

Som kritik af kapitalismens romantisering af arbejde foreslår Weeks forskellige modstrategier. For det første kan vi fremmedgøre arbejdet: I stedet for at internalisere arbejdet og lade det smelte sammen med vores private identitet skal vi holde det ud i strakt arm. Vi skal demaskere naturligheden i det affektive arbejde ved at spørge til, hvordan kærligheden operationaliseres. Hvem tjener vores passion, vores hengivelse, egentlig? Kærlighed er et ideologisk fænomen, en undertrykkende diskurs, mener Weeks, og derfor skal vi lære at demaskere kærligheden.³ Foruden at affortrylle romancen med arbejdet skal vi, som anden strategi, sige nej: Weeks fremhæver killjoy'en som figur, der skaber dårlig stemning i en konsensual og stiltiende arbejdskultur. For det tredje skal vi politisere alle former for arbejde, fra køkkenvask over socialt engagement til vidensarbejde: Alt arbejde tæller som arbejde, også den slags arbejde der kan forveksles med et naturligt kald og affektiv hengivelse. Weeks ser på, hvordan samtidens managementlitteratur lærer os at bruge livssfæren mere funktionelt på arbejdet. Kærlighed er en udtømmelig ressource, bemærkes det. Det romantiserede arbejde kan finde sted overalt og på alle tider af døgnet. Passionen gør vores indsatser uanede. Weeks taler primært om værdiproduktion, men overser måske nødvendigheden i at gøre et nummer ud af den temporale dimension af det romantiserede arbejdet. Når vi er forelskede, glemmer vi tiden. Når vi er passionerede, producerer vi endorfiner og adrenalin. Vi bliver lykkelige. Set i en temporal optik er arbejdets

³ Kathi Weeks, 2017: 'Down with love. Feminist Critique and the New Ideologies of Work', i *WSQ: Women's Studies Quarterly* 45: 4 & 3, side 42

potentialitet uden ende, men det er livet ikke, som marxisten Peter Osborne har bemærket det.⁴

For at opsummere Weeks så har vi her at gøre med en feministisk marxist, der repolitiserer analysen af det trivielle, nemlig arbejdet. Weeks optegner gennem læsninger af managementlitteratur en økonomisering af livet, hvor alt tæller som arbejde, men ikke aflønnes i mere end lykke. Hun peger på, hvordan kærlighed og lykke har erstattet løn og rettigheder.

TIMESHEETS FOR USYNLIGT ARBEJDE

Under uddannelse trænes unge kunstnere og kulturarbejdere til at elske deres arbejde. De bliver stillet arbejdsløshed og selvrealisering til udsigt, lærer, at prisen for at elske deres arbejde er at frasige sig arbejdsmarkedets 'privilegier', dvs. rettigheder så som faste kontrakter, feriepenge, pension og betalt barsel. Det immaterielle arbejde, som den læsende, tænkende, affektivt og relationelt arbejdende studerende udfører, gøres sjældent op i timer, fordi det er spundet ind i en romance af passion og hengivelse. Og mon ikke mange oplever en modstand i sig selv mod at varegøre viden, gøre den altid-allerede fælles tankeproduktion til privat ejendom? Hvordan kan studerende da lære at politisere deres arbejde? Tager vi fat i natarbejdet, det affektive, regenerative og reproduktive arbejde i hjemmet, når lyset er slukket, har vi fat i en ekstrem case: det mest immaterielle og bogstaveligt mørklagte arbejde.

På Universität der Künste i Berlin uddannes koreografer, dansere og performancekunstnere på bacheloruddannelsen i Dance, Context, Choreography. Som del af deres studium skal de dokumentere de timer, de arbejder uden for den reelle studietid. Selvstudium består for universitetsstuderende af læsning, studiegrupper, skrivning og forberedelse til konfrontationstimer. For studerende på en kunstuddannelse er det ekspliciteret som alt fra at læse bøger, se udstillinger, gå til koncerter og performances,

⁴ "More fundamentally, labourtime is a part of the time of the labourer; that is, it is part of the *life-time* of the labourer. This is both infinite in its potentialities and finite in its actuality.", Peter Osborne, 2008: 'Marx and the Philosophy of Time,' i: *Radical Philosophy* no. 147, side 19

over at arbejde i studios, redigere video og dokumentere på skrift, til at lave ansøgninger til fremtidige residencies, søge økonomisk støtte, holde møder med mulige samarbejdspartnere. For hvad er ikke en del af det kunstneriske arbejde? I et æstetisk møde mellem dagbogsnotater og excel-ark skriver de studerende i Berlin protokoller over deres selvstudie: En studerende læser Merleau-Ponty to timer fra kl 04-06 om natten. En anden studerende noterer en arbejdstime for en middag med sin mor, hvor de har talt om dans i Berlin i 1980'erne kontra i dag. Andre studerende skriver timer på for osteopat-besøg eller udefineret research på Youtube. De studerende indberetter til de ansvarshavende undervisere, der med underskrift godkender timesheets og uddeler ECTS-point på, hvad den østrigske kulturteoretiker og filosof Gerald Raunig har kaldt vidensfabrikken i kreativtetsindustrien.

⁵ Se også Cecilie Ullerup Schmidt: 'Giving an Account of One's Work. From Excess to ECTS in Performance Art Education', i: *ephemera* (under udgivelse).

⁶ Karl Marx & Friedrich Engels, 1845-46: *Die Deutsche Ideologie. Kritik der neuesten deutschen Philosophie in ihren Repräsentanten Feuerbach, B. Bauer und Stirner*, http://mlwerke.de/me/me03/me03_017.htm (besøgt 4.3.2019)

⁷ Wendy Brown, 2015: *Undoing the Demos*, Zone Books, side 33

I min forskning analyserer jeg, hvordan samtaler, selv-healing, nedture og nattelæsning sidestilles med museumsbesøg, forestillinger, prøver på nye værker, atelierarbejde, videoarbejde m.m. Alt foregår i en kontinuerlig temporalitet, og alt tæller som arbejde i ECTS-økonomien.⁵ Her virker det umiddelbart, som om den mangfoldige og frie arbejdsdag, som Karl Marx drømte om, hvor man frit kan veksle mellem at jage, fiske og skrive kritik på alle tider af døgnet, er realiseret.⁶ Det interessante ved at nærlæse de studerendes protokoller for selvstudium er imidlertid ikke så meget den vundne fleksibilitet. Ej heller mener jeg, at det giver mening at se på, hvordan de studerendes registrering af healing eller affektivt arbejde er et forsøg på at strejke eller undsige sig at arbejde. Jeg vil hellere fremhæve den totale økonomisering af livet, som den amerikanske politiske teoretiker Wendy Brown kalder et neoliberalt rationale.⁷ De studerende gør deres aktiviteter op i den temporale ECTS-økonomi: De registrerer deres brogede samling af arbejdstimer, som var de postfordistiske fabriksarbejdere, der stempler ind og ud på alle tidspunkter af døgnet. I de numeriske redegørelser for studenteraktivitet finder jeg konflikten mellem på den ene side en ekstrem varegørelse af alle livets aktiviteter og på den anden en synliggørelse af det usynlige arbejde.

Denne 'selv-teknologi', hvor de studerende registrerer deres arbejde, består af lige dele neoliberal selvopmåling og feministisk afmystificering, lige dele governmentalitet⁸ og strukturel solidariserende. Der er altså en dobbelthed af affirmation og kritik på spil. Alt imens de studerende lærer at fremmedgøre og afromantisere usynligt, affektivt arbejde, lærer de også at økonomisere livet. Bør denne overregistrering blot bruges til at retfærdiggøre arbejdet over for autoriteter, eller kan timeregnskabet også være middel i en solidarisk kamp for synliggørelse og anerkendelse af arbejdet?

GRANDDADDY CASHIER IND

Et enkelt eksempel på registrering af arbejde mellem governmentalitet og solidariserende er islandske Fjóla Gautadóttirs protokoller for selvstudium. Gautadóttir, nu tredjeårsstuderende i Berlin, registrerer i januar 2018 følgende blanding af kulturkonsumerende, affektivt og regenerativt arbejde i noget, der ligner et excel-ark.⁹

18.1.2018	listening to travis	1
21.1.2018	taking time off to heal, total so far:	6
21.1.2018	listening to travis	2
21.1.2018	pillow	3
22.1.2018	taking time off to heal	3
23.1.2018	taking time off to heal	3
23.1.2018	flat earth cinema business	2
26.1.2018	cabaret at sophiensæle	2
28.1.2018	reading THE BLAZING WORLD	3
29.1.2018	looking at korean dance on youtube	1
29.1.2018	pillow (failed)	3

⁸ Begrebet *governmentality* bruges af den franske post-strukturalist Michel Foucault til at beskrive de praksisser, eller styrings-rationaler, hvorigennem den suveræne magt er internaliseret i den enkelte: subjektet har overtaget statens overvågende og kontrollerende funktion. Michel Foucault [1978]: 'Governmentality' i Burchell, Gordon, Miller, 1991: *The Foucault Effect*, The University of Chicago Press, side 87-118

⁹ Protokollen her har jeg modtaget efter samtale med Gautadóttir. Denne ikke-anonymiserede kreditering er både en anerkendelse af Gautadóttir som kunstner, men også en måde at markere den glidende overgang fra strukturelle arbejdsbetingelser og institutionelle rammer til kunstnerisk 'autonomi'.

Skærbillede fra Fjóla Gautadóttirs protokoller for selvstudium i modul 11: projektarbejde på BA'en Dance, Context, Choreography i Berlin.

Protokollen her viser, hvordan tid er sat ind i en økonomisk oversigt, hvor Gautadóttir tæller timer 'taking time off'. Paradoxet her, hvor det at tage fri registreres som timer, er som et ekko af 60'er-70'er-kunstneres praksis præsenteret i artiklens indledning, hvor ikke-arbejdet i sengen blev gjort til arbejde. I Gautadóttirs tilfælde er der ikke tale om æggende skønhedssøvn, men om at hele efter en skade, formodentlig en fysisk skade, som hun har fået som danser, men der kunne også være tale om en affektiv restitution. I december 2017 registrerer Gautadóttir således kun få timer for henholdsvis at strikke en slange, se en forestilling og være til en offentlig talk med en kendt koreograf. 'wow i was really depressed in december,' skriver Gautadóttir og registrerer ingen timer for depressionen, men kommenterer og kompenserer måske netop for fraværet af aktivitet. Med kroppen som redskab er danseren nødsaget til at foretage både regeneration, pleje og heling som konsekvens af fysisk belastende arbejde. Med sindet som materiale gør performancekunstneren sine romancer, nedture og relationer, sine daglige situationstragedier, til human kapital.

Performancekunstneren er i de seneste år blevet fremskrevet som virtuos arbejder i senkapitalismen. Performancekunstneren bruger sig selv, sine drømme, sine kriser og sin krop som materiale i sin kunstneriske praksis. Der er ingen adskillelse mellem kunstarbejderen og værket hos performancekunstneren, fordi hun bærer værket i kroppen. Kunstteoretikeren Bojana Kunst har portrætteret performancekunstneren som virtuos arbejder i sin bog *Artist at Work* fra 2015, hvis titel citerer Stilinovic' fotos af sig selv i sengen. Kunsts forslag til modstand er bl.a. at strejke som kunstner, samt at arbejde mindre, langsommere og at lade helt være med at arbejde. Men når den intime sfæres regenerative arbejde – søvnen, helingen – kategoriseres som ikke-arbejde, så bliver det tydeligt, at kun nogle har kapacitet til denne form for strejke. I marxistisk-feministisk teori afdækkes dele af det reproduktive arbejde ('care-work') som noget, der ikke er synligt, og som vi ej heller kan nedlægge: Vi kan ikke strejke fra at hente,

fodre, putte vores børn. Vi kan ikke lade vores forældre dø i ensomhed. Modsat chefens økonomiske sorger, som vi ikke er affektivt bundne til, når vi strejker på en arbejdsplads, er vi affektivt bundne til børnenes tårer og smerte, til vores gamle forældres og bedsteforældres lidelse.¹⁰ Altså bliver strejken i sig selv et privilegium, fordi vi ikke kan strejke fra enhver form for arbejde. Tænk på Warhol, Ono, Lennon og Stilinovic: Søvnens som strejkeform er et privilegium for dem, der kan vælge, om de vil sove eller ej. Dem der ikke kan til- og fravælge søvnen 'frit,' kan ikke søvn-strejke. Det er de unge forældre, den stressramte søvnløse, den sygdomsramte i smerter, den evigt arbejdende, den powernappende arbejder. Men som performancekunstnerne samtidig viste i deres opløsning af skellet mellem liv og arbejde i 60'erne og 70'erne, så er det også en ideologisk konstruktion at holde søvnen uden for arbejdsskemaet. Fremfor at gøre søvnen til den undtagelse, hvor vi ikke arbejder, plæderer jeg for en læsning af søvnen som usynligt arbejde, på godt og ondt.

Hvis vi vil politisere arbejdet i dag, er det altså ikke nok at blive i sengen – i det mindste ikke uden at tælle nattens timer. For hvem har kapacitet til at sove? Og hvem profiterer på søvnen? Jeg vil foreslå at tale om økonomien i (kunst- og kultur-)arbejdet allerede under uddannelse. I dette tilfælde får den studerende ECTS – universitetets tidsøkonomiske ækvivalent til lønnen på arbejdsmarkedet. Når Federici i 1975 identificerer lønnen som det, der skaber hierarki mellem arbejde og ikke-arbejde, hvordan skal vi så forstå ECTS-point-tællingen i Berlin, der optæller næsten alle former for liv som arbejde? Er det et skridt mod ligestilling af arbejdsformer, et bud på, hvad Weeks håbefuldt kalder 'postwork imagination'?¹¹ Gautadóttir kommenterer på sin bogføring, idet hun ironiserer over den autoritære godkendelse af hendes usynlige, men nu med ECTS-ankendte arbejdstimer:

¹⁰ Federici skriver om hvordan Marx overså det reproduktive arbejdes centrale plads i den økonomiske model, se Silvia Federici, 2017: 'On Eldercare Work and the Limits 1/2 of Marxism,' i Silvia Federici, 2017: *On reproduction, intergenerational solidarity and the dancing body*, Visuel Arkivering 11, side 3-29.

¹¹ Weeks, side 54.

GRANDDADDY TOTAL: 782

Gautadóttir ironiserer over bogføringen af sit liv ved at skrive summen som 'Granddaddy total'. Hvem er autoriteten, der profiterer på den studerendes timer?

Som studerende er det muligvis ikke klart, hvem der profiterer på ens nattearbejde. Men den subjektivering, som trænes under kunstnerisk og også akademisk uddannelse, nemlig at være i et romantisk og ofte ensomt forhold med sit arbejde, er til fordel for senkapitalismens søvnløse arbejdsmoral, hvor lyset aldrig slukkes.¹² Måske er Granddaddy i virkeligheden kapitalismen, der træner Gautadóttir i at cashes ind: 782 timer giver 26 ECTS. I de historiske performanceværker på sengekanten ventede pressen og beskueren på et knald, der aldrig indtraf. Den suspense, der arbejdes med i sengen i dag, er måske ikke blot udsættelsen af sex, men også af egentligt liv, egentlig regeneration, egentlig heling – eller falder jeg her netop tilbage på den modstilling mellem arbejde og autentisk liv, som er sat i parentes i performancekunstnerens liv? I hvert fald kan regnskabets time for kroppens og affekternes usynlige slid give anledning til at afmystificere natarbejdet, så det tæller for ikke blot senkapitalismens management og besættelse af livet som uendeligt potentiale, men også bliver til den studerendes økonomiske fordel og dermed en mulig tilbageerobring af selvsamme dødelige liv. At tælle timer om natten er at politisere usynligt arbejde, og det er en solidariserende handling. En opgørelse af affektivt og reproduktivt arbejde kan skabe overblik over, hvornår der cashes ind på livet.

¹² Jonathan Crary skriver om amerikansk forskning i at holde sig vågen, udført med det formål at understøtte kapitalismens force-rede søvnløshed for både arbejdere og konsumenter.

CECILIE ULLERUP SCHMIDT

(f. 1982) Performancekunstner og kurator, samt ph.d.-stipendiat på Institut for Kunst og Kulturvidenskab, KU. I sin forskning er hun optaget af at formulere en materialistisk æstetikteori, hvor det ikke er geniet, men kunstarbejderens sociale, temporale og økonomiske produktionsbetingelser, der skaber kunsten.